שֶׁמַּצְטָרֵף לְאַרְבָּעִים סְאָה, וְהַטּוֹבֵל בּוֹ לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה, אף בשעה שהוא מצורף למים להשלים את שיעורם, וכך גם אויר מצטרף להשלים שיעור סוכה, אף שבאותו הזמן אין ישנים תחתיו (תוס' ד"ה טיט, בדעת רש"י). ויש שפירשו, שהנדון בגמ' כאן אינו על צירוף האויר, שאין בו חידוש כל כך כיון שהוא נחשב סתום מדין 'לבוד', ועוד, שבאמת הוא נשאר בפסלותו ואין ישנים תחתיו, אלא קושית הגמ' היא היכן מצינו צירוף הדומה לסכך פסול, שאף שבפני עצמו הוא פסול לסכך, מכל מקום מצטרף לשיעור סוכה ונעשה כסכך כשר שישנים תחתיו, ועל כך השיבו שמצינו כן בטיט הנרוק, שכשהוא לבדו הוא פסול לטבילה, וכשמצרפים אותו למים, הוא מועיל להשלים שיעור מקוה, ואף טובלים בו (ערוך לנר ושפת אמת, בדעת רש"י).

■ להלכה, סוכה שיש בה חלק קטן שבו חמתה מרובה, וחלק גדול שבו צילתה מרובה, אם בצירוף הכל צילתה מרובה, הסוכה כשרה, ומותר לשבת גם תחת החלק שהחמה מרובה בו [כדברי הרא"ה והר"ן] (שו"ע או"ח תרלא, ב, ומשנ"ב שם, ג), ואם ברובה חמתה מרובה, אף שבמיעוטה צילתה מרובה מאוד, כך שבצירוף הכל צילתה מרובה, הסוכה פסולה [כרבינו ירוחם] (משנ"ב שם, ב), ויש מחמירים בסוכה גדולה, שאם יש בה חלק בשיעור שבעה על שבעה טפחים שהחמה מרובה בו, אין לשבת תחתיו [כדברי הר"ן] (רמ"א שם, ב), אבל שאר הסוכה כשרה, כיון שיש בה שיעור סוכה, ואם החלק שהחמה מרובה בו נמשך לאורך כל הסוכה, ובסמוך לחלק שהצל מרובה בו יש רק שתי דפנות, יש להסתפק האם הסוכה כולה כשרה (משנ"ב שם, ד, ראה משנ"ב מהדורת דרשו שם מה הטעם שלא להכשירה מדין 'דופן עקומה').

וכשיש בסוכה קטנה סכך פסול פחות משלשה, וכן כשיש בסוכה גדולה סכך פסול פחות מארבעה, הסוכה כשרה, וישנים תחתיו [כשיטת בעל המאור] (שו"ע שם תרלב, א), ויש אומרים, שלכתחילה יש להחמיר אף בסוכה גדולה שלא לישון תחת סכך פסול אלא כשהוא פחות משלשה [כשיטת הראב"ד] (משנ"ב שם, ג). וכשיש בסוכה אויר, בין סוכה גדולה ובין סוכה קטנה, אם הוא פחות משלשה, הסוכה כשרה, ואין ישנים תחת האויר (שו"ע שם, ב), ודוקא כשהאויר נמשך לאורך כל הסוכה [כדברי הרא"ש], או ששיעורו גדול מראשו או רובו של אדם [כדברי הר"ן] (רמ"א שם, ומשנ"ב שם, יב).

מִשְׁנָה. הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ כְּמִין צְרִיף - ככוך של ציידים, העשוי מענפים המתעגלים מהקרקע עד לראש הכוך, והם משמשים לדפנות וגג כאחד [ראה להלן עמ' 214 ציור רג] (רש"י), ויש מפרשים שהצריף נעשה משתי דפנות העומדות באלכסון ומחוברות בראשם [ראה שם ציור רד] (רמב"ם סוכה ד, ז; תוס' רבינו פרץ), ומלבדם עשה לסוכה דופן שלישית, שאם לא כן, פשוט שהיא פסולה (ביאה"ל תרלא, י).

גְּמָרָא. שֶׁאִם הִגְבִּיהַּ וְכוּ' שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה, לפי שאותו טפח נחשב כסתום מדין 'לבוד' (רש"י), ויש שכתבו, שכשמגביה טפח צריך לעשות בו מחיצה, וכן כשמרחיק טפח צריך לסככו (תוס' ד"ה שאם), כי אף שאויר נחשב כסתום, אין עליו שם גג (ר"ן ט, ב מדפי הרי"ף), וכן אין עליו שם מחיצה, לפי שהמחיצה עומדת בשיפוע, ולכן צריך שלפחות מחיצת טפח תעמוד באופן זקוף (שעה"צ תרלא, כג).

ואין הסוכה כשרה אלא כשיש בה שיעור מקום של שבעה על שבעה טפחים בגובה עשרה טפחים (תוס' ד"ה העושה), וכשסומך את הסוכה לכותל, צריך שיהיה שיעור המחיצה לכל הפחות ט"ז טפחים, כדי שיהיו בה עשרה טפחים למחיצה ושבעה טפחים לסכך, בצירוף הטפח שמרחיק מהקרקע או מהקיר (ריטב"א), ויש לעשות את החלק העליון מדברים הכשרים לסיכוך, לפי שהוא משמש כסכך (רא"ה; ר"ן), ויש שכתבו שאף החלק התחתון צריך להיעשות מדברים הכשרים לסיכוך, לפי שהוא מעמיד את החלק העליון שנסמך עליו לגמרי (ריטב"א).

■ להלכה, סוכה שאין לה גג, כגון שעשאה כצריף או שסמך את ראש הדופן לכותל, פסולה, ואם יש לה גג טפח או שהרחיק את הדופן טפח מהקיר, הסוכה כשרה [כדעת רש"י] (שו"ע או"ח תרלא, י), ויש אומרים, שהטפח לא יהיה אויר אלא דוקא סכך או מחיצה [כדעת תוס' והר"ן], וצריך שיהיה בה חלל שבעה על שבעה טפחים בגובה עשרה [כדברי התוס'], וכן צריך לעשות את החלק הגבוה מעשרה מדברים הכשרים לסיכוך [כדברי הרא"ה והר"ן] (רמ"א, שם).

מִשְׁנָה. מַחֲצֶלֶת קָנִים קשה שאינה נוחה לשכיבה (רש"י), והמשנה מדברת גם על מחצלאות העשויות משיפה וגמי, שהן נוחות לשכיבה, והטעם שנקטו דוקא 'קנים', ללמדנו שכשהיא קטנה אין מסככים בה אף שאינה נוחה לשכיבה (שפת אמת).

גְּדוֹלָה - ומחצלת שהיא כקומת איש ומעט יותר, היא מחצלת קטנה, אבל כשהיא גדולה יותר מכך, היא מחצלת גדולה (ביכורי יעקב תרכט, ט, ע"פ הר"ן).

עֲשָׂאָהּ לִשְׁכִּיבָה, ודין זה הוא רק באדם שעושה מחצלאות לעצמו, אולם אומן שמוכר מחצלאות לאחרים, הולכים אחר כוונת הקונה, כיון שהמוכר עושה אותן למכירה ולא לשכיבה או לסיכוך, ולכן אם קנה אותן לסיכוך, יכול לסכך בהן אפילו במקום שעושים אותן לשכיבה (רא"ש א, לז, בשם רבינו ישעיה).

ויש שסוברו, שלעולם הולכים אחרי מנהג המקום, ובמקום שנוהגים לעשות מחצלת לשכיבה אין מסככים בה אפילו אם ציוה על האומן בפירוש לעשות לו מחצלת לסיכוך, כיון שכל האנשים אינם יודעים שאמר כן לאומן, ויבואו לסכך במחצלאות שנעשו לשכיבה (רא"ש שם, וראה ב"ח תרכט, ה שגם בדיעבד פסול אפילו שזה רק גזירה דרבנן). ולדבריו, מה שאמרו במשנה כאן 'עשאה לשכיבה', היינו שרוב אנשי העיר עושים מחצלאות לשכיבה (ב"ח שם, ע"פ רמ"א שם, ו). ויש מפרשים, שהמשנה מדברת במקום שאין מנהג קבוע, ובמקום זה הולכים אחר עשייתה (ט"ז שם, ז; פמ"ג שם ע"פ הלבוש, וראה שפת אמת ביאור נוסף ברא"ש).

מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה וְכוּ', וגם לאחר שסיכך בה בפועל, עדיין היא מקבלת טומאה כל עוד לא עשה בה שינוי מעשה. אכן, גם אם עשה בה שינוי מעשה ואינה מקבלת טומאה, פסולה לסיכוך, שדבר שמקבל טומאה פסול לסיכוך גם לאחר שהשתנה ואינו מקבל עוד טומאה (פני יהושע, ע"פ הגמ' לעיל טז, א).

לְסִיכּוּךְ מְסַכְּכִין בָּהּ וְכוּ', והטעם שמותר לסכך במחצלת אף שגזרו שלא לסכך בחבילת עצים קשורה [כמבואר לעיל (יב, א)], כיון שרק חבילה שקושרים אותה כדי שיהיה אפשר לטלטלה אסור לסכך בה, אולם מחצלת שלא קושרים אותה למטרה זו, מותר לסכך בה (שלטי הגיבורים ז, א מדפי הרי"ף; ב"ח תרכט, י ד"ה אכן). ויש שפירש, שבחבילה כל הקנים קשורים יחד, אולם במחצלת שכל קנה מחובר רק לחבירו, אין בזה משום גזירת חבילה (קובץ תשובות א, סב).

■ המשך במילואים עמ' 124